

การนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีการพนัน

Adoption of Value-Based Confiscation in Gambling Case

ฤทธิรงค์ ภูมิสวัสดิ์

Rittirong Bhumisawasdi

นักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

Student, Faculty of Law, Assumption University, Thailand

E-mail: rbhumisawasdi@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-1431-8174>

Received 07/04/2023

Revised 10/05/2023

Accepted 20/05/2023

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการกระทำความผิดทางอาญากรณีการเล่นการพนันที่ผู้กระทำความผิดประสงค์ต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เพราะเพียงแต่กระทำความผิดแปลงสภาพทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด เพื่อเป็นการแก้ไขข้อจำกัดของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดการเล่นการพนัน ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478, เนื่องจากการริบทรัพย์สินดังกล่าวศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินตามมูลค่าของทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยหรือได้มาเพื่อการกระทำความผิด โดยไม่ต้องระบุทรัพย์สินใดเป็นการเฉพาะเจาะจง ดังนั้นการวิจัยนี้วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์ 2) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ ของประเทศไทยและของต่างประเทศ 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน และ 4) เพื่อสรุป และเสนอแนะการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุมสัมมนา คำพิพากษาของศาล ตลอดจนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและต่างประเทศ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ตทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ วิเคราะห์และสังเคราะห์ นำเสนอเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า เงิน ทรัพย์สินหรือของรางวัลที่ผู้เล่น รวมทั้งเจ้ามือหรือผู้จัดให้เล่นการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 จะสามารถริบได้ก็ต่อเมื่อผู้เล่นเจ้ามือหรือผู้จัดให้เล่น ได้นำไปลงเล่นในวงการพนันเท่านั้น อีกทั้งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่จำเลยหรือผู้กระทำความผิดได้นำไปจำหน่าย จ่ายโอนหรือกระทำให้ด้วยประการใด ๆ ไม่สามารถริบทรัพย์สินได้ และมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ใช้หลักการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน คือทรัพย์สินที่ถูกริบต้องเป็นทรัพย์สิน ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในทางใดทางหนึ่ง และในขณะที่ศาล มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินจะต้องมีตัวทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งคำสั่งริบนั้นอยู่ ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซุกซ่อนทรัพย์สิน เป็น

[111]

.....
ต้น ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถติดตามทรัพย์สินเหล่านั้นได้ ผู้กระทำความผิดยังคงได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 10 และให้เพิ่มคำนิยามคำว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดขึ้นมาใหม่

คำสำคัญ: การริบทรัพย์ตามมูลค่า; คดีการพนัน; การนำมาใช้

Abstract

At present, the criminal offense in the case of gambling where the perpetrator intends to benefit the economy is important because it only commits the offense of converting the property acquired through the offense. To amend the limitation of the penalty for forfeiture of property acquired through the commission of a gambling offense under the Gambling Act 1935, due to the forfeiture of such property, courts can order the offender to pay the value of the property the offender acquired by or acquired for the commission of the offense. without specifying any specific assets. Thus, this research aims to 1) study the background, meaning, notion, and theory of confiscation, 2) study law related to confiscation in Thailand and foreign country, 3) analyze the problem and obstacles related to value-based confiscation in gambling cases and 4) summarize and provide a process of value-based confiscation in the gambling case. This research is a qualitative study, investigated by document research, such as law, academic journals, research papers, relevant articles, documents from the judgment of the court and Constitution Court of Thailand and foreign countries, and documents from websites and online channels both in Thai and foreign languages. The document was analyzed and presented by descriptive analysis. This research presented that according to Gambling Act B.E. 2478, money, properties or rewards could be confiscated from gamblers in case of gambling situation. Money or properties relating to gambling cases were distributed and transferred, it could not be confiscated. Measurement of asset and property on Gambling Act B.E. 2478 applied a regulation of specific confiscation. It implied that the confiscated properties relating to gambling deeds. When the official order from the Court was announced, properties should be existing. Therefore, hiding property became a problem that affected the procedures of government officials. They could not track the hiding property and gamblers still received advantages from their wrong behaviors. As a result,

Gambling Act B.E. 2478, section 10 was revised and added a new definition of property relating to wrong behavior.

Keywords: Value-based Confiscation; Gambling Case; Adoption.

บทนำ

กฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม โดยการกำหนดองค์ประกอบของการกระทำ ที่เป็นความผิด อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ผลตามกฎหมายหรือที่เรียกว่า มาตรการบังคับทางอาญา (sanction) ซึ่งประกอบด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ในการลงโทษหรือการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิด จะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความรู้สึกต่อทั้งผู้กระทำความผิดและบุคคลทั่วไป (คณิต ณ นคร, 2564) มาตรการบังคับทางอาญาที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การริบทรัพย์สิน ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ส่วนที่เป็นโทษ คือ เมื่อศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินแล้วย่อมมีผลทำให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องสูญเสียทรัพย์สินนั้นไป การริบทรัพย์สินจึงเป็นการลงโทษเพื่อทดแทนความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น และเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดเพราะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหลาบจำ ส่วนที่เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยคือ เมื่อริบทรัพย์สินไปแล้วผู้กระทำความผิดก็ไม่อาจใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดอื่น ๆ ต่อไปได้อีก เป็นการป้องกันและตัดโอกาสเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดนำทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในภายหน้า และเป็นมาตรการของรัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการยับยั้งการกระทำความผิดและเป้าหมายของการลงโทษ (ฉัตรชัย จันทเสนา, 2558) การริบทรัพย์สินเป็นไปตามหลัก restitution ad integrum หมายความว่า อาชญากรต้องถูกทำให้กลับคืนสู่สถานะที่ควรจะเป็นหากไม่มีการก่ออาชญากรรม ซึ่งการริบทรัพย์สินเป็นการที่รัฐบังคับเอาทรัพย์สินของบุคคลไปโดย ไม่มีค่าตอบแทน เนื่องจากบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2564)

การลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (2) หรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิดมาตรา 34 (1)(2) มีหลักว่าทรัพย์สินที่จะถูกริบนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดโดยตรง ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สิน ระบบการริบทรัพย์สินแบบนี้ทรัพย์สินที่จะถูกบังคับจะต้องเป็นทรัพย์สินสกปรก (tainted property) เมื่อพิจารณาพร้อมกับความประสงค์ของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 33 (2) หรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิดมาตรา 34 (1)(2) ที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียหายทางเศรษฐกิจ เพื่อยับยั้งการกระทำความผิดที่มุ่งหมายต่อประโยชน์โดยมิชอบและหลักกฎหมายที่ว่าผู้กระทำความผิดทุกประเภทไม่ควรได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด การลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 33 (2) หรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิดมาตรา 34 (1)(2) แบบเจาะจงตัวทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวไม่น่าอาจบรรลุความมุ่งหมายของการลงโทษและหลักกฎหมายข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ(ณรงค์ ใจหาญ, 2543) เมื่อพิจารณาการริบทรัพย์สินในความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 ซึ่งมีบทบัญญัติห้ามมิให้อนุญาตจัดให้มี หรือเข้าเล่น หรือเข้าพนันในการเล่นอันระบุไว้ในบัญชีท้าย

พระราชบัญญัตินี้ หรือการเล่นซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน หรือการเล่นอันร้ายแรงอื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่วนการพนันประเภทที่ได้รับอนุญาตจะจัดให้มีขึ้นเพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ผู้จัดโดยทางตรงหรือทางอ้อมได้ต่อเมื่อรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเห็นสมควรและออกใบอนุญาตให้ หรือมีกฎกระทรวงอนุญาตให้จัดขึ้นโดยไม่มองมีใบอนุญาต หากผู้ใดจัดให้มีการเล่นซึ่งตามปกติย่อมพนันเอาเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นแก่กันให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นจัดให้มีขึ้นเพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งตน และผู้เล่นได้เข้าเล่นอยู่ด้วยกันก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นพนันเอาเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่น ส่วนบุคคลโดยอยู่ในวงเล่นการพนันอันขัดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวง หรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้หรือขัดต่อกฎกระทรวงหรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่ดูการเล่นงานรื่นเริงสาธารณะหรือในงานนักขัตฤกษ์หรือในที่สาธารณะสถาน และยังกำหนดอำนาจให้แก่เจ้าหน้าที่สามารถริบทรัพย์สินพนันซึ่งจับได้ในวงการเล่นการพนันได้ เว้นแต่ทรัพย์สินซึ่งไม่ได้เอาออกพนัน มีสาระสำคัญคือทรัพย์สินพนันกันซึ่งจับได้ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวงหรือใบอนุญาต ซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ให้ริบเสียทั้งสิ้นเว้นแต่ทรัพย์สินซึ่งมิได้เอาออกพนัน เครื่องมือที่ใช้ในการเล่นนั้นให้ศาลมีอำนาจริบได้ตามกฎหมายลักษณะอาญา (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, 2564) และเมื่อได้วิเคราะห์สภาพในปัจจุบันการกระทำความผิดทางอาญากรณีการเล่นการพนัน ที่ผู้กระทำความผิดต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เพราะเพียงแต่กระทำความผิดแปลงสภาพทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 33 (2) หรือได้ให้เพื่อการกระทำความผิดตามมาตรา 34 (1) เช่น นำทรัพย์สินนั้นไปจำหน่าย จ่ายโอน หรือนำไปลงทุนในกิจการที่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้นตกเป็นของบุคคลที่สามที่มีรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดก่อนศาลมีคำพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สิน ทรัพย์สินนั้นก็ถือว่าถูกริบได้ และทรัพย์สินอื่นที่ได้มาแทนที่ก็ไม่เข้าเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 33 (2) และมาตรา 34 (1) (2) ศาลจึงไม่มีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่เช่นกัน (พิพัฒน์ จังราษฎร์, 2561)

เพื่อเป็นการแก้ไขข้อจำกัดของการลงโทษริบทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดในการเล่นการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 มาตรา 10 ผู้เขียนเห็นควรที่จะต้องศึกษาแนวคิดและหลักการของการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-based Confiscation) ทั้งนี้เนื่องจากการริบทรัพย์สินดังกล่าว ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินตามมูลค่าของทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยหรือได้มาเพื่อการกระทำความผิด โดยไม่ต้องระบุทรัพย์สินใดเป็นการเฉพาะเจาะจง อันน่าจะเป็นการลดปัญหาที่เกิดจากการแปลงสภาพทรัพย์สินสกปรก และเป็นการตัดภาระของรัฐในการที่จะต้องระบุตัวทรัพย์สินสกปรกในการที่จะบังคับโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษา จึงนำมาสู่ความจำเป็นในการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการนำหลักการริบทรัพย์สิน ตามมูลค่า โดยศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินและศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินของประเทศไทยและของต่างประเทศ วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน ทั้งนี้ การนำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ในความผิดประเภทนี้ จะเป็นมาตรการที่เข้ามาเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจหลีกเลี่ยงด้วยวิธีการอื่นใด เพื่อมิให้รัฐสามารถบังคับเอาทรัพย์สินที่

เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันจะส่งผลให้มาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีฟอกเงินของประเทศไทย สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสามารถบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเด็ดขาด ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์
- 2) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ ของประเทศไทยและของต่างประเทศ
- 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน
- 4) เพื่อสรุปและเสนอแนะการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า มาใช้ในคดีการพนัน ได้กำหนดวิธีวิทยาการวิจัย เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) แล้วนำข้อมูลสาระสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อจัดทำการวิจัยการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีการพนัน โดยมีรายละเอียดการดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการวิจัยข้อมูลเอกสารหลักคือ หลักการ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีการพนัน โดยศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์และศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ของประเทศไทยและของต่างประเทศแล้วนำมา วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล การนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีการพนัน มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้จากการนำข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 เกี่ยวกับองค์ประกอบของการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีการพนันมาจำแนกวิเคราะห์ เพื่อหาองค์ประกอบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีการพนัน เฉพาะที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้องตามประเด็นปัญหาที่กำหนดไว้แล้วนำองค์ประกอบที่ได้ในรอบแรกนี้ มาทำการแจกแจงความถี่เพื่อให้เห็นว่าแต่ละองค์ประกอบได้รับความสำคัญ มีความจำเป็นอย่างไรและมีการพิจารณาเปรียบเทียบว่าแต่ละองค์ประกอบที่ได้ทำศึกษานั้น มีองค์ประกอบที่จะมามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่ามาใช้ในคดีการพนัน ที่มีความเหมือนกันหรือต่างกันเพื่อเป็นข้อมูลประกอบ การหาคำตอบเพื่อสรุปและเสนอแนะการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ใช้ข้อมูลคำตอบที่ได้รับจากการวิจัยเอกสาร (Documentary research) อภิปรายร่วมกับ แนวคิด ทฤษฎี ประสบการณ์ของผู้วิจัย เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน สรุปและเสนอแนะการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า มาใช้ในคดีการพนัน ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์ ผลการวิจัยพบว่า การริบทรัพย์สินเป็นโทษที่มีมาแต่โบราณกาล ซึ่งในครั้งนั้นมีลักษณะเป็นโทษแท้ คือริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิดเอาเป็นของรัฐทั้งสิ้น เรียกว่าริบราชบาต (laconfiscation generale) โทษเช่นนี้มีผลร้ายตกแก่ครอบครัวของผู้ต้องโทษมากเกินไป กฎหมายจึงยกเลิกเสีย และเปลี่ยนมาเป็นการริบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิด (la confiscationspeciale) การริบทรัพย์สินเปลี่ยนลักษณะมาเป็นโทษปนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย การริบทรัพย์สินอาจกระทำเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลจากการกระทำความผิดของตนโดยริบสิ่งที่ได้มาในการกระทำความผิด มีลักษณะเป็นการลงโทษหรืออาจริบทรัพย์สินที่บุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยเพราะยังไม่มีมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นการริบทรัพย์อาจเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญาหรือเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นโดยเฉพาะก็ได้ และอาจเป็นการริบโดยเด็ดขาดหรือเป็นการริบทรัพย์ที่อยู่ในดุลพินิจศาลก็ได้ การริบทรัพย์สินในประเทศไทยมีปรากฏมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ โดยในสมัยนั้นมีลักษณะเป็นโทษโดยแท้ กล่าวคือ ให้ริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิดตกเป็นของรัฐทั้งสิ้น ในเรื่องนี้จึงได้มีนักกฎหมายบางท่านแสดงทัศนะว่า การริบทรัพย์สินไม่ใช่โทษที่กระทำต่อตัวบุคคลแต่เป็นโทษที่กระทำต่อตัวทรัพย์สิน และเป็นการที่รัฐใช้อำนาจของตนที่จะริบทรัพย์สินหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด (ปราโมทย์ เสริมศิลปธรรม, 2564)

การริบทรัพย์สินจะทำได้ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า การริบทรัพย์สินมีวัตถุประสงค์และผลเป็นการลงโทษทรัพย์สินที่สามารถริบได้ ได้แก่ ทรัพย์สินที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหมายถึงวัตถุที่มีรูปร่างและวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ย่อมรวมถึงสิทธิต่าง ๆ ด้วย สิทธิที่กล่าวถึง คือ ความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยืนยันกับผู้อื่นเพื่อคุ้มครองตนเอง หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของบุคคลนั้น ดังนั้นสิทธิในทรัพย์สินจึงหมายถึง ความถูกต้องหรือความชอบธรรมของบุคคลที่มีต่อทรัพย์สินนั้น หรือเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นและจะต้องได้รับการคุ้มครองโดยมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน จากบทบัญญัติตามกฎหมายเก่า ๆ ของไทย เช่น กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะโจร กฎหมายอาญาหลวง กฎหมายลักษณะขบถศึก ได้บัญญัติถึงการริบทรัพย์สินเอาไว้โดยเรียกว่า “การริบราชบาต” ซึ่งได้แก่ การริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดจนสิ้นเชิง และรวมถึงทรัพย์สินสมบัติข้าทาสบริวารใด ๆ ในสมัยนั้น ถือว่า การริบราชบาตเป็นการลงโทษทางอาญาอย่างร้ายแรงอย่างหนึ่งเช่นเดียวกันกับโทษประหารชีวิต หรือโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพให้จำคุกตลอดชีวิต ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการ

ปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบบประชาธิปไตยได้มีการคุ้มครองถึงสิทธิต่าง ๆ มากขึ้น โดยรวมถึงสิทธิในทรัพย์สินด้วย แม้ว่าในประเทศไทยจะมีการรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้ง และในบางครั้งมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญเก่าโดยมีบัญญัติรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นทดแทนแต่ไม่มีรัฐธรรมนูญฉบับใดที่จะไม่คุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเสมอมา ดังนั้นการจำกัดตัดทอนสิทธิต่าง ๆ ในทรัพย์สินของบุคคลย่อมไม่อาจกระทำได้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายออกมาเป็นเฉพาะเจาะจงเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมซึ่งอยู่เหนือประโยชน์และสิทธิ แต่การที่จะมีกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ได้ต้องมีเหตุผลและผ่านขั้นตอน การพิจารณากลับกรองจากองค์กรที่ทำหน้าที่บัญญัติกฎหมาย ซึ่งได้แก่รัฐสภามาแล้วว่าสมควรยอมให้มีกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งขั้นตอนของการออกกฎหมายมีหลายขั้นตอน จึงมีความมั่นใจได้ว่าจะออกมาเป็นกฎหมายและมีผลบังคับใช้จะต้องผ่านการพิจารณาแล้วอย่างรอบคอบและมีเหตุผลอย่างเพียงพอ

หลักการสำคัญในการศึกษาวิจัยนี้คือ หลักการริบทรัพย์สินโดยเฉพาะการริบทรัพย์สินตามมูลค่า ถึงแม้จะมีกฎหมายจะกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา ที่กำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ หากปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด โดยจะต้องมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบได้จึงต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างหรือยังไม่มีมีการจำหน่ายจ่ายหรือโอนไปเป็นของบุคคลอื่น ส่วนหลักการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่แม้จะเป็นการแก้ไขข้อจำกัดในการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา โดยการขยายขอบเขตของทรัพย์สินที่ศาลสามารถสั่งริบได้ให้รวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ได้ถูกเปลี่ยนแปลงสภาพไปหรืออยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น และยังรวมถึงผลประโยชน์หรือดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าวด้วย หรือในการนำการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้ก็ตาม แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหในการริบทรัพย์สินที่ได้จำหน่าย จ่าย โอนไปยังบุคคลภายนอกหรือผู้รับประโยชน์ที่ไม่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วย หรือกรณีทรัพย์สินถูกใช้สิ้นเปลืองไปแล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวมักมีปัญหาว่าจะสามารถริบทรัพย์สินริบทรัพย์สินจากบุคคลดังกล่าวหรือริบทรัพย์สินใดมาแทนได้หรือไม่ จากข้อจำกัดดังกล่าวจึงได้มีความพยายามในการนำแนวคิดในการริบทรัพย์สินตามมูลค่าที่ผู้กระทำความผิดได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดที่แม้จะไม่มีตัวทรัพย์สินอยู่ รัฐก็ยังสามารถดำเนินการติดตามเอาทรัพย์สินอื่น ๆ ของผู้กระทำความผิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นมาชดเชยตามมูลค่าที่ผู้กระทำความผิดได้ประโยชน์ เพื่อเป็นการกำจัดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในครั้งต่อไปให้หมดสิ้นไป นอกจากนั้นยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการติดตามทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดตามหลักความร่วมมือระหว่างประเทศด้วย โดยกฎหมายไทยที่มีการนำระบบการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ในการริบทรัพย์สิน

2. การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินของประเทศไทยและของต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่ากฎหมายต่างประเทศ การริบทรัพย์สินในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น การมีมาตรการพิเศษที่สามารถลดแรงจูงใจของผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน ในการกระทำความผิดโดยการริบทรัพย์สินตามมูลค่า จะทำให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกิดจากการพนันมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้

การยกย้ายถ่ายเททรัพย์สิน ช้อนเร้นเปลี่ยนแปลงสภาพหรือประเภททรัพย์สินหรือการจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน หรือใช้ทรัพย์สินที่ได้มาอย่างผิดกฎหมายนั้นให้หมดไปไม่อาจกระทำได้อาจมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีมาตรการที่สามารถติดตามทรัพย์สินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ กล่าวคือ แม้จะไม่มีตัวทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งการริบอยู่ แต่ศาลสามารถสั่งให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินตามมูลค่าของทรัพย์สินทดแทนทรัพย์สินนั้นได้ในมูลค่าที่เท่ากัน ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันไม่มีทรัพย์สินที่หลงเหลือจากการกระทำความผิดอีก

- ในประเทศอังกฤษ การริบทรัพย์สินตามกฎหมายของประเทศอังกฤษแต่เดิมนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะกฎหมายจำกัดให้สามารถริบทรัพย์สินได้เฉพาะตัวทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิดในครั้งที่ถูกฟ้องเท่านั้น ไม่สามารถริบทรัพย์สินอื่นที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยทางอื่นหรือในการกระทำความผิดครั้งก่อนๆที่ไม่ได้ถูกฟ้องได้ ทำให้แม้ผู้กระทำความผิดจะได้รับผลประโยชน์ใด ๆ จากการกระทำความผิดแต่ผู้กระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย รัฐจะไม่สามารถริบทรัพย์สินอื่นนั้นได้ จึงเริ่มมีแนวความคิดในการลงโทษริบทรัพย์สินที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวทรัพย์สิน แต่พิจารณาจากมูลค่าของผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้มาเป็นสำคัญ เรียกว่าการริบทรัพย์สินตามมูลค่า การริบทรัพย์สินในลักษณะนี้เริ่มนำมาบังคับใช้กับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในช่วงแรก และต่อมาได้นำไปบังคับใช้กับความผิดในทางอาญาอื่นที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์ในทางทรัพย์สิน หรือในความผิดที่ก่อขึ้นเพื่อหวังประโยชน์ในทางทรัพย์สินเป็นสำคัญ

วิธีการบังคับริบทรัพย์สินตาม The Proceeds of Crime Act 2002 นั้น ศาลจะแยกคำนวณว่าจำเลยได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดมาจำนวนเท่าใด โดยแยกตามลักษณะของการกระทำความผิด กล่าวคือ แยกว่าจำเลยมีวิถีชีวิตแบบอาชญากร (Criminal Lifestyle) หรือจำเลยได้กระทำความผิดเฉพาะ (Particular Criminal Conduct) ในกรณีที่จำเลยมีวิถีชีวิตแบบอาชญากร ศาลจะคำนวณมูลค่าของทรัพย์สินที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิดทั่วไป คือ คำนวณในการกระทำความผิดทุกครั้งของจำเลย ไม่ว่าจะกระทำความผิดเมื่อใดและได้รับทรัพย์สินมาเมื่อใด กล่าวคือ เป็นการคำนวณผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิดอาญาทุกฐาน ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดข้อสันนิษฐานเรื่องมูลค่าของทรัพย์สินที่จำเลยได้มาจากการกระทำความผิด กล่าวคือให้สันนิษฐานว่าทรัพย์สินใดที่มีการจำหน่ายจ่ายโอนมายังจำเลยภายใน 6 ปี ก่อนที่จะเริ่มกระบวนการฟ้องร้องในคดีนี้ หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ในระหว่างระยะเวลานั้นหรือทรัพย์สินใด ๆ ที่จำเลยได้มาภายหลังจากมีคำพิพากษาแล้วให้ถือว่าทรัพย์สินเหล่านั้น เป็นทรัพย์สินที่จำเลยผู้มีวิถีชีวิตแบบอาชญากรได้มาจากการกระทำความผิดทั่วไป (General Criminal Conduct) ซึ่งจำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินดังกล่าว ว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากจำเลยพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นมีที่มาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือพิสูจน์ได้ว่าข้อสันนิษฐานนั้นไม่ถูกต้องอย่างไร หรือหากนำมาใช้จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างไรแล้ว ศาลก็ไม่อาจนำข้อสันนิษฐานเหล่านั้นมาใช้ได้ ภาระการพิสูจน์จะตกแก่โจทก์ โดยมีหน้าที่ต้องนำหลักฐานมาแสดงว่า ทรัพย์สินดังกล่าวได้มาโดยไม่ชอบด้วยวิธีใดส่วนในกรณีที่จำเลยแม้ไม่ได้มีวิถีชีวิตแบบอาชญากรแต่ได้กระทำความผิดเฉพาะ (Particular Criminal Conduct) ศาลจะคำนวณมูลค่าของทรัพย์สินที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิดเฉพาะ กล่าวคือ เป็นการพิจารณา

ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับเฉพาะในฐานะที่จำเลยกำลังถูกฟ้องอยู่ อันความผิดที่ศาลได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิด รวมถึงความผิดอย่างอื่นที่ศาลนำมาพิจารณากำหนดโทษของจำเลยด้วย

ผลของการบังคับใช้มาตรการในคดีที่จำเลยมีวิถีชีวิตอาชญากร ศาลจะพิจารณาผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิดอาญาทุกฐาน ถ้าจำเลยมาไม่ได้วิถีชีวิตอาชญากร ศาลจะพิจารณาเพียงผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับเฉพาะในฐานะที่จำเลยกำลังถูกพิจารณาคดี โดยศาลจะทำคำสั่งริบทรัพย์ เพื่อให้จำเลยชำระมูลค่าดังกล่าวแก่ศาล เมื่อศาลมีคำสั่งให้จำเลยถูกริบทรัพย์สินแล้ว จำเลยต้องนำส่งทรัพย์ตามมูลค่าที่ศาลกำหนดโดยทันทีเว้นแต่จำเลยจะร้องขอขยายระยะเวลาเพื่อนำส่งทรัพย์สิน ศาลอาจกำหนดช่วงเวลาให้จำเลยนำส่งทรัพย์สินได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินระยะเวลา 6 เดือน หากจำเลยไม่อาจส่งทรัพย์สินที่ถูกริบได้ภายในกำหนด จำเลยอาจยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาออกไปอีกได้ ถ้าศาลเห็นสมควรก็อาจขยายระยะเวลาออกไปได้อีกไม่เกิน 12 เดือน และหากจำเลยไม่ส่งทรัพย์สินภายในระยะเวลาที่กำหนดจะต้องเสียดอกเบี้ยตามที่กำหนด

- ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากคือ มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งที่ให้การพิสูจน์เพียงมาตรฐานการพิสูจน์ตามกฎหมายแพ่งที่ต่ำกว่ามาตรฐานการพิสูจน์ในกฎหมายอาญาอีกทั้งการริบทรัพย์สินทางแพ่งสามารถดำเนินการได้หากปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แม้ทรัพย์สินนั้นจะไม่ปรากฏเจ้าของ หรือไม่มีการดำเนินคดีอาญาก็ ตามอีกทั้งยังมีการนำหลัก Substitute Asset มาใช้ในการริบทรัพย์สิน คือ แม้ไม่สามารถติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ ศาลก็สามารถสั่งริบทรัพย์สินโดยบังคับเอาจากทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดเป็นการทดแทนได้ตามมูลค่าที่เท่ากัน โดยเป็นไปตามหลัก Value Based ซึ่งรัฐจะพิจารณาการกระทำความผิดว่าน่าจะได้รับประโยชน์ เป็นมูลค่าเท่าใดจากการประกอบอาชญากรรมโดยพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นจนการกระทำความผิดไปจนถึงการถูกดำเนินคดี ทั้งนี้ และเมื่อคำนวณว่าผู้กระทำความผิดได้รับทรัพย์สินจากการกระทำความผิดนั้นเป็นมูลค่าเท่าใดแล้ว ศาลก็จะบังคับริบทรัพย์สินอื่นของอาชญากรในมูลค่านั้น (สนั่น ยามาเจริญ, 2560) การริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งได้เป็นสองระบบ คือ การริบทรัพย์สินโดยใช้อำนาจฝ่ายบริหาร (Administrative Forfeiture) และการริบทรัพย์สินโดยใช้อำนาจฝ่ายตุลาการ (Judicial Forfeiture) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การริบทรัพย์สินโดยฝ่ายบริหาร (Administrative Forfeiture) เป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้บังคับใช้กฎหมายในหน่วยงานต่าง ๆ มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการยึดและริบทรัพย์สินได้เอง โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล อย่างไรก็ตาม กระบวนการริบทรัพย์สินโดยฝ่ายบริหารนี้มีข้อจำกัดบางประการ เช่น จะต้องมีความน่าสงสัยตามสมควร (Probable cause) และผู้กระทำความผิดยอมให้เจ้าหน้าที่ริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของรัฐ ซึ่งกระบวนการนี้ไม่อาจกระทำได้หากมีบุคคลภายนอก ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงร้องขอคืนทรัพย์สิน โดยหากต้องการจะริบทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้นจริง จะต้องใช้กระบวนการในศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาไต่สวน

การริบทรัพย์สินโดยฝ่ายตุลาการ มีทั้งมาตรการในทางอาญาและมาตรการทางแพ่ง คือ การฟ้องร้องและขอให้ริบทรัพย์สินในทางอาญา (Criminal Forfeiture) ซึ่งมุ่งเน้นที่ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นหลัก โดยฟ้องผู้นั้นเป็นจำเลยในคดีอาญา ซึ่งการริบทรัพย์สินทางอาญานี้จะริบเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของจำเลยเท่านั้น ในการริบ

ทรัพย์สินจึงต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่เป็นหลักส่วนการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง (Civil Forfeiture) เป็นกระบวนการที่กระทำต่อตัวทรัพย์สินเป็นหลักศาลจะไม่พิจารณาความผิดหรือบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินเลย เพียงแต่ทรัพย์สินนั้นมีเหตุอันควรสงสัยและผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นตนได้มาโดยสุจริตศาลก็สามารถริบทรัพย์สินได้

ผลของการบังคับใช้มาตรการเมื่อได้มีการคำนวณมูลค่าของทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดอาจได้รับการกระทำ ความผิดแล้ว ศาลสามารถยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้เลยแม้ว่าทรัพย์สินที่ยึดนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดก็ตาม ผู้กระทำความผิดไม่มีสิทธิจะมาขอทรัพย์สิน ซึ่งผลจากการที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของรัฐ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะโอนจากเจ้าของทรัพย์สินมาเป็นของรัฐและมีผลย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ดังนั้น การโอนทรัพย์สินดังกล่าว ต่อมาในภายหลังที่มีการกระทำความผิดทำให้ผู้รับโอนไม่ได้ไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแม้ว่าผู้รับโอนสุจริตก็ตาม (สนั่น ยามาเจริญ, 2560)

3. การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน ผลการวิจัยพบว่า การริบทรัพย์สินทางอาญาในความผิดมูลฐานและระบบการริบทรัพย์สินพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งเป็นระบบการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินนั้นยังคงมีปัญหาอยู่ เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นอาจจะถูกจำหน่าย จ่าย โอน หรือได้ถูกปกเป็นทรัพย์สินบริสุทธิ์แล้ว นอกจากนี้ หากผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันมีการวางแผนที่ซับซ้อน ทำให้ทรัพย์สินเฉพาะเจาะจงที่ได้มาจากการกระทำความผิดเปลี่ยนแปลงสภาพไปหรือมีการซุกซ่อนจนไม่อาจติดตามเอาทรัพย์สินนั้นมาได้หรือใช้ทรัพย์สินนั้นอย่างสิ้นเปลืองจนทรัพย์สินหมดไป ทำให้การริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินนี้ ไม่สามารถจะกระทำได้ ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันยังคงได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดอยู่ ส่งผลให้การริบทรัพย์สินยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรไม่อาจตัดเครื่องมือหรือแรงจูงใจในการกระทำผิด ของผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันได้ และแม้ในปัจจุบันจะมีกฎหมายตามความผิดมูลฐานที่นำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้เป็นมาตรการเสริมแล้วก็ตาม แต่มีเพียง 2 ความผิดมูลฐานเท่านั้นที่ใช้มาตรการดังกล่าว ส่วนความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 และความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินอีก 20 มูลฐานยังคงใช้การริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินอยู่ ทั้งที่วัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินในคดีผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันนั้นเป็นไปเพื่อการตัดวงจรทางการเงิน อันเป็นการป้องกันและตัดโอกาสเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดนำทรัพย์สินไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในภายหน้า (อัจฉริยา ชตินันท์, 2562)

ในส่วนการริบทรัพย์สินทางอาญาในความผิดมูลฐานและระบบการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดความผิดมูลฐาน ตามมาตรา 3 (9) คือความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าตั้งแต่ 5,000,000 บาทขึ้นไป หรือเป็นการจัดให้มีการเล่นการพนันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่ได้มีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในการป้องกันการฟอกเงินโดยใช้ธุรกิจการพนันไว้อย่างชัดเจน แม้มีการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการจัดให้มีการเล่นการพนันเป็นความผิดมูลฐานที่สามารถใช้มาตรการทางกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ก็ไม่อาจป้องกันปราบปรามการฟอกเงินโดยใช้วิธีการพนันได้อย่างแท้จริง เนื่องจากมาตรการดังกล่าว เป็นการบังคับใช้ต่อผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ไม่รวมถึงผู้เล่นการพนัน ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันที่ได้รับอนุญาต และกรณีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าต่ำกว่า 5,000,000 บาท ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ก็ได้กำหนดให้เป็นความผิดแต่อย่างใด ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดทั้งทำให้กฎหมายมีช่องโหว่และปัจจุบันผู้ประกอบการอาชญากรรมเกี่ยวกับความผิดมูลฐานได้ใช้ช่องทางจากอาชีพบางประเภทซึ่งมิใช่สถาบันการเงินเป็นแหล่งในการฟอกเงิน อาจเป็นแหล่งให้อาชญากรนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการฟอกเงินได้โดยง่าย หากปรากฏว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ของจำเลยที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน มีมูลค่าต่ำกว่า 5,000,000 บาท จำเลยหรือผู้กระทำความผิดได้นำไปจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ รวมถึงดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ไม่ว่าจะมีการจำหน่าย จ่าย โอนหรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด ซึ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่สามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ เนื่องจากวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าต่ำกว่า 5,000,000 บาท ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ก็ได้กำหนดให้เป็นความผิดแต่อย่างใด

จากปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด นำมาสู่การวิเคราะห์เพื่อกำหนดหลักกรริบทรัพย์สินตามมูลค่าในคดีความผิดที่เกิดจากการพนันโดยวิเคราะห์ถึงการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้เป็นมาตรการเสริมในการดำเนินการกับทรัพย์สินในทางแพ่งตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สินในคดีความผิดที่เกิดจากการพนัน เพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันด้วยการลงโทษทางเศรษฐกิจ เป็นการตัดต้นทุนเพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และลดแรงจูงใจในการกระทำความผิดและการลงโทษด้วยมาตรการริบทรัพย์สินเป็นไปเพื่อชดเชยความเสียหายของรัฐหรือของสังคมที่ใช้ไปในการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน สอดคล้องกับแนวทางของนานาประเทศที่ยอมรับว่าเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันมีจำนวนมหาศาลเมื่อเทียบกับมูลค่าของทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินได้การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) มีวิวัฒนาการมาจากความต้องการที่จะทำให้อาชญากรกลับคืนสู่สถานะทางเศรษฐกิจเดิมก่อนที่จะเขาจะได้กระทำความผิด และด้วยลักษณะของวิธีการริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นี้ จะสามารถช่วยลดข้อบกพร่องของการลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน (Property-based Confiscation) ได้ เนื่องจากการลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินยังคงมีข้อจำกัดในกรณีที่หากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ถูกใช้สิ้นเปลืองไปแล้ว หรือทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลที่สามที่เป็นเจ้าของที่แท้จริงและไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด จะทำให้ไม่สามารถบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินได้ แต่หากใช้การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) นั้น ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถที่จะพาดประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิดของตนซึ่งในการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นี้ ผู้กระทำความผิดจำต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่รัฐตามมูลค่าที่ประเมินได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรง

[121]

หรือทางอ้อมของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมชำระเงินตามคำพิพากษาดังกล่าว รัฐมีสิทธิในการยึดทรัพย์สินใด ๆ ของผู้กระทำความผิดเท่ากับจำนวนเงินที่ผู้กระทำความผิดพึงต้องชำระแก่ศาล

4. การสรุปและเสนอแนะการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินตามมูลค่าในความผิดที่เกิดจากการพนัน ผลการวิจัยพบว่า การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการพนันในความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 3 (9) มีกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะถึงทรัพย์สินที่ศาลจะต้องสั่งริบโดยความในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ได้บัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินพนันที่ศาลสามารถสั่งริบได้ 2 กรณี ได้แก่ 1. ทรัพย์สินพนันหรือสินพนัน 2. เครื่องมือที่ใช้เล่นพนันปัจจุบันนี้หากมีการฟ้องผู้กระทำความผิดในความผิดมูลฐานและมีการดำเนินการริบทรัพย์สิน ความผิดเหล่านี้จะอยู่ภายใต้บทบัญญัติการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้ใช้ระบบการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินโดยจะต้องมีตัวทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุ ศาลจึงจะสามารถมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินได้ จากปัญหาข้างต้นพบว่า ทั้งระบบการริบทรัพย์สินทางอาญาในความผิดมูลฐานและระบบการริบทรัพย์สินพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งเป็นระบบการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินนั้นยังคงมีปัญหาอยู่เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นอาจจะถูกจำหน่าย จ่าย โอน หรือได้ถูกฟอกเป็นทรัพย์สินบริสุทธิ์แล้ว นอกจากนี้ หากผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันมีการวางแผนที่ซับซ้อน ทำให้ทรัพย์สินเฉพาะเจาะจงที่ได้มาจากการกระทำความผิดเปลี่ยนแปลงสภาพไปหรือมีการซุกซ่อนจนไม่อาจติดตามเอาทรัพย์สินนั้นมาได้หรือใช้ทรัพย์สินนั้นอย่างสิ้นเปลืองจนทรัพย์สินหมดไปทำให้การริบทรัพย์สินแบบเจาะจงตัวทรัพย์สินนี้ ไม่สามารถจะกระทำได้ ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันยังคงได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดอยู่ ส่งผลให้การริบทรัพย์สินยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรไม่อาจตัดเครื่องมือหรือแรงจูงใจในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันได้ และแม้ในปัจจุบันจะมีกฎหมายตามความผิดมูลฐานที่นำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้เป็นมาตรการเสริมแล้วก็ตาม

ส่วนความผิดตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 และความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินอีก 20 มูลฐานยังคงใช้การริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินอยู่ ทั้งที่วัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินในคดีผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันนั้นเป็นไปเพื่อการตัดวงจรทางการเงิน อันเป็นการป้องกันและตัดโอกาสเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดนำทรัพย์สินไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในภายหน้า จากปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน ควรนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้เป็นมาตรการเสริมในการดำเนินการกับทรัพย์สินในทางแพ่งตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สินในคดีความผิดที่เกิดจากการพนัน เพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันด้วยการลงโทษทางเศรษฐกิจ เป็นการตัดต้นทุนเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และลดแรงจูงใจในการกระทำความผิดและการลงโทษด้วยมาตรการริบทรัพย์สินเป็นไปเพื่อชดเชยความเสียหายของรัฐหรือของสังคมที่ใช้ไปในการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน สอดคล้องกับแนวทางของนานาประเทศที่ยอมรับว่าเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดี

ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันมีจำนวนมหาศาลเมื่อเทียบกับมูลค่าของทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินได้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า มาใช้ในคดีการพนัน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากการศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่าการริบทรัพย์สินมีลักษณะเป็นทั้งโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ส่วนที่เป็นโทษ คือ เมื่อศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินแล้วย่อมมีผลทำให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินทำให้ผู้กระทำความผิดต้องสูญเสียทรัพย์สินนั้นไป การริบทรัพย์สินจึงเป็นการลงโทษ เพื่อทดแทนความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้นและเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิด เพราะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหยาบช้า ส่วนที่เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยคือ เมื่อริบทรัพย์สินไปแล้ว ผู้กระทำความผิดก็ไม่อาจใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดอื่น ๆ ต่อไปได้อีก เป็นการป้องกันและตัดโอกาสเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิด นำทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดในภายหน้า และเป็นมาตรการของรัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการยับยั้งการกระทำความผิดและเป้าหมายของการลงโทษริบทรัพย์สินเป็นไปตามหลัก restitution ad integrum หมายความว่า อาชญากรต้องถูกทำให้กลับคืนสู่สถานะที่ควรจะเป็นหากไม่มีการก่ออาชญากรรม ซึ่งการริบทรัพย์สินเป็นการที่รัฐบังคับเอาทรัพย์สินของบุคคลไปโดยไม่มีค่าตอบแทน เนื่องจากบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

2. จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินของประเทศไทยและของต่างประเทศ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ การริบทรัพย์สินในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น การมีมาตรการพิเศษที่สามารถลดแรงจูงใจของผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน ในการกระทำความผิดโดยการริบทรัพย์สินตามมูลค่า จะทำให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกิดจากการพนันมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้การยกย่าย่อยทอดทรัพย์สิน ซ่อนเร้นเปลี่ยนแปลงสภาพหรือประเภททรัพย์สิน หรือการจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน หรือใช้ทรัพย์สินที่ได้มาอย่างผิดกฎหมายนั้นให้หมดไป ไม่อาจกระทำได้อะไรมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีมาตรการที่สามารถติดตามริบทรัพย์สินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ กล่าวคือ แม้จะไม่มีตัวทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งการริบอยู่ แต่ศาลสามารถสั่งให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินตามมูลค่าของทรัพย์สินทดแทนทรัพย์สินนั้นได้ในมูลค่าที่เท่ากัน ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันไม่มีทรัพย์สินที่หลงเหลือจากการกระทำความผิดอีก

ในประเทศอังกฤษ มีกฎหมายกำหนดเรื่องการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Confiscation Order) เพื่อเป็นมาตรการลดแรงจูงใจของผู้กระทำความผิดที่มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร เช่น ผู้ที่กระทำความผิดมาแล้ว 3 ครั้งในรอบ 6 ปี โดยเมื่อศาลพิพากษาจำเลยว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้วพนักงานอัยการจะเสนอคำขอให้มีการริบทรัพย์สิน

[123]

ตามมูลค่า ศาลจะพิจารณาว่าหากจำเลยไม่มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร ศาลก็จะริบเฉพาะทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำที่ถูกฟ้องเท่านั้น แต่หากศาลเห็นว่าจำเลยมีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร ศาลจะกำหนดจำนวนเงินที่จำเลยอาจได้จากการกระทำความผิดย้อนหลังไป 6 ปีก่อนศาลพิพากษา และกำหนดให้จำเลยชดใช้เงินจำนวนดังกล่าว แม้ว่าจำเลยจะมีทรัพย์สินที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด จำเลยอาจขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามจำนวนที่ศาลกำหนดแทนมูลค่าทรัพย์สินที่จำเลยได้รับการกระทำความผิด

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากคือ มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งที่ใช้การพิสูจน์เพียงมาตรฐานการพิสูจน์ตามกฎหมายแพ่งที่ต่ำกว่ามาตรฐานการพิสูจน์ในกฎหมายอาญา อีกทั้งการริบทรัพย์สินทางแพ่งสามารถดำเนินการได้หากปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แม้ทรัพย์สินนั้นจะไม่ปรากฏเจ้าของ หรือไม่มีการดำเนินคดีอาญาก็ ตามอีกทั้งยังมีการนำหลัก Substitute Asset มาใช้ในการริบทรัพย์สิน คือ แม้ไม่สามารถติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ ศาลก็สามารถสั่งริบทรัพย์สินโดยบังคับเอาจากทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดเป็นการทดแทนได้ตามมูลค่าที่เท่ากัน โดยเป็นไปตามหลัก Value Based ซึ่งรัฐจะพิจารณาการกระทำความผิดว่าน่าจะได้รับประโยชน์ เป็นมูลค่าเท่าใดจากการประกอบอาชญากรรมโดยพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นจนการกระทำความผิดไปจนถึงการถูกดำเนินคดีทั้งนี้และเมื่อคำนวณว่าผู้กระทำความผิดได้รับทรัพย์สินจากการกระทำความผิดนั้นเป็นมูลค่าเท่าใดแล้วศาลก็จะบังคับริบทรัพย์สินอื่นของอาชญากรในมูลค่านั้น

3. จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า การนำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้เป็นมาตรการริบทรัพย์สินในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน ซึ่งเป็นบทลงโทษที่สามารถทำลายสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดได้มากขึ้น โดยหลักแล้วการริบทรัพย์สินตามมูลค่าเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดจำต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่รัฐแทนที่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมชำระเงิสดังกล่าวรัฐมีสิทธิในการยึดทรัพย์สินใด ๆ ของผู้กระทำความผิดในจำนวนที่เท่ากับจำนวนเงินที่ผู้กระทำความผิดพึงต้องชำระ และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่จำเลยหรือผู้กระทำความผิดได้นำไปจำหน่าย จ่ายโอนด้วยประการใด ๆ รวมถึงดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ไม่ว่าจะมีการจำหน่าย จ่าย โอนหรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใดซึ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่สามารถริบทรัพย์สินได้ ดังนั้นผู้ทวิวิจัยเห็นว่า กฎหมายควรกำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินได้ทั้งสิ้น เพื่อเป็นการตัดวงจรอันเป็นการป้องกันการเล่นการพนันที่เป็นปัญหาของประเทศชาติในปัจจุบันนี้

4. จากการสรุปและเสนอแนะการดำเนินการเกี่ยวกับการริบทรัพย์ตามมูลค่าในกรณีความผิดที่เกิดจากการพนัน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากความต้องการที่จะทำให้อาชญากรกลับคืนสู่สถานะทางเศรษฐกิจเดิมก่อนที่จะเขาจะได้กระทำความผิด และด้วยลักษณะของวิธีการริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นี้ จะสามารถช่วยลดข้อบกพร่องของการลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน (Property-based Confiscation) ได้ เนื่องจากการลงโทษริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินยังคงมีข้อจำกัดในกรณีที่หากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ถูกใช้สลับเปลี่ยนไปแล้ว หรือทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลที่สามที่เป็นเจ้าของที่แท้จริงและไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด จะทำให้ไม่สามารถบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินได้ แต่หากใช้การลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value Confiscation) นั้น ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถที่จะพินิจพิจารณาประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิดของตนซึ่งในการลงโทษริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่รัฐตามมูลค่าที่ประเมินได้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมชำระเงินตามคำพิพากษาดังกล่าว รัฐมีสิทธิในการยึดทรัพย์สินใด ๆ ของผู้กระทำความผิดเท่ากับจำนวนเงินที่ผู้กระทำความผิดพึงต้องชำระแก่ศาล ดังนั้น การนำมาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ จึงเป็นบทลงโทษที่สามารถทำลายสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า มาใช้ในคดีการพนัน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. เมื่อได้ศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์ และจากการศึกษาปัญหาการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 และแนวทางการริบทรัพย์สินตามมูลค่าในต่างประเทศแล้วนั้น เห็นว่าการให้ศาลสามารถกำหนดมูลค่าแทนการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เป็นมาตรการที่นานาประเทศต่างนำมาใช้เพื่อให้สามารถริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดได้ครบถ้วนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการริบทรัพย์สินที่ผู้การกระทำความผิดที่มุ่งหวังประโยชน์ด้านทรัพย์สินเป็นสำคัญ เพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันด้วยการลงโทษทางเศรษฐกิจ เป็นการตัดต้นทุนเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และลดแรงจูงใจในการกระทำความผิดและการลงโทษด้วยมาตรการริบทรัพย์เป็นไปเพื่อชดเชยความเสียหายของรัฐหรือของสังคมที่ใช้ไปในการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน สอดคล้องกับแนวทางของนานาประเทศที่ยอมรับว่าเงินที่

ได้มาจากการกระทำความผิดในคดีผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันมีจำนวนมหาศาลเมื่อเทียบกับมูลค่าของทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการริบทรัพย์ได้

2. จากการศึกษาวิจัยเห็นควรมีการปรับปรุงกฎหมาย โดยกำหนดคำว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ดังนี้ คำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน และให้หมายความรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นโอนไปเป็นของบุคคลหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียน ว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

และแก้ไขเพิ่มเติมวรรคหนึ่ง ของมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ดังนี้ “ทรัพย์สินพนันกัน หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินที่นำเข้าหรือเก็บไว้ในระบบเว็บไซต์การพนัน หรือนำเข้าหรือเก็บไว้ในลักษณะอื่น ๆ ก็ดี อันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือขัดต่อข้อความในกฎกระทรวงหรือใบอนุญาตซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้น”

พร้อมทั้งเพิ่มเติมวรรคห้า ของมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ดังนี้ “การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ที่ศาลจะสั่งริบหรือได้สั่งริบโดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น หรือการติดตามเอาคืนจะกระทำได้โดยยากเกินสมควร หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นโดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดในวันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งและสั่งให้ผู้มีหน้าที่ต้องส่งสิ่งที่ศาลสั่งริบชำระเป็นเงินแทนตามมูลค่าดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด”

3. เมื่อมีการปรับปรุงกฎหมายตามการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ซึ่งได้กำหนดมาตรการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพื่อขยายขอบเขตการริบทรัพย์สินให้สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ ซึ่งในปัจจุบันมาตรการดังกล่าวยังเป็นการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สินที่มีช่องว่างกฎหมายและปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้หลายประการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ ดังนั้นการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ในคดีความผิดที่เกิดจากการพนัน เพื่อให้ศาลอาจกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและสั่งริบชำระเป็นเงินแทนหรือสั่งให้ริบทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดเทียบเท่ามูลค่านั้น จะแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ควรริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดจากการพนันทั้งระบบ เพราะเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดตามกฎหมาย และเพื่อเป็นการตัดต้นทุนเพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการพนันได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและลดแรงจูงใจในการกระทำความผิดต่อไป

1.2 ควรนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-Based Confiscation) มาใช้เป็นมาตรการเสริมการร้องขอให้ทรัพย์สินที่กระทำความผิด ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดีการพนันตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมาย โดยการนำหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้ เพื่อบังคับใช้กับทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดที่มีมูลค่าเท่ากับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเสนอแนะหัวข้อวิจัยที่ควรทำต่อ คือ “มาตรการบังคับการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (Value-Based Confiscation) ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดจากการพนัน”

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เนื่องจากความเมตตาจากผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร รวมทั้งนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามที่ได้สละเวลาอันมีค่า โดยได้ให้ความรู้และชี้แนะแนวทางในการทำบทความนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขทั้งในทางเนื้อหาและรูปแบบ จนทำให้ผู้เขียนสามารถจัดทำบทความวิจัยฉบับนี้ได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณิต ณ นคร. (2564). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ฉัตรชัย จันทเสนา. (2558). *วิวัฒนาการของโทษริบทรัพย์สิน ในประเทศไทยและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาวาดด้วยโทษและวิธีเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2561). *การริบทรัพย์สิน*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สนั่น ยามาเจริญ. (2560). *โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่ วันที่ 22 มิถุนายน 2560*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). *ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา อาญา (ฉบับที่... พ.ศ...."* Retrieved on April 24, 2021, from <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/299528>.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2564). *ริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย: ปัญหาข้อกฎหมายบางประการ*. *บทบัญญัติ*. 77 (1), 121 - 155.
- อัจฉริยา ชตินันท์. (2562). *นิติวิธีในการตีความกฎหมายอาญาของไทย*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 33 (107), 247-261.